

Josep Tero: «Volen matar la nostra cultura i són capaços d'estomacarnos si ens reivindicuem»

Parlem amb el cantautor empordanès sobre la seva última obra 'Fugir i salvar-se'

Josep Tero | Juan Miguel Morales

El cantautor empordanès **Josep Tero** és un músic de prestigi i meticulós, sobretot amb la llengua i la poesia, i defensa una idea estètica del bo i millor de la Mediterrània. El seu onzè disc, *Fugir i salvar-se* (Temps Record, 2022), vessa poètica i compromís pels quatre costats, des dels trobadors medievals fins a la repressió contra els independentistes.

Has gravat una desena de discos i celebres 50 anys de carrera. En quin punt et trobes?

Fa de mal de dir. Tinc la sensació que m'han convidat a una casa gran que s'ha anat fent vella. Estic encantat de la vida de descobrir coses que fins ara no m'havien succeït. Per exemple, ha contactat amb mi una dona jove que es diu Katerina Papaioannou que està fent una tesi doctoral sobre la musicalitat que jo he trobat en Kavafis. Crec que és conseqüència d'un recital increïble que vaig fer al Kallimàrmaro -un emblemàtic estadi olímpic fet de marbre blanc a Atenes- on vaig cantar amb veu i guitarra la cançó "Cos meu, recorda" davant 80.000 persones.

Video: <https://www.youtube.com/watch?v=HQ6t6cfHqsmg>

Trobar la musicalitat a través dels versos adaptats per Carles Riba deu ser una mica més senzill?

Esclar! Cal pensar que en alguns casos Carles Riba va aconseguir el que cap altre poeta del món havia assolit. Als simposis que es fan sobre Konstandinos Kavafis -ho explico perquè vaig ser a un que es va fer a Delfos- quan es cita Carles Riba es crea una atmosfera de gran respecte. El més gran que va aconseguir Riba va ser reproduir el mateix sentiment que desgrana cada un dels versos d'un poema, adaptats a un altre idioma. I encara més, va fer que la musicalitat fos la mateixa que l'original, és a dir, que les caigudes dels compassos corresponen a les síl·labes tòniques o el nombre de síl·labes és el mateix, i quan n'hi ha, també es manté la rima. Per això **Georges Moustaki** pot cantar l'original de "Cos meu, recorda" amb la música que vaig fer per a l'adaptació catalana.

Per al nou disc, 'Fugir i salvar-se', quina metodologia has seguit per preparar-lo?

He partit d'idees de molts anys enrere i que trobo que un dia s'han de poder assentar en una realitat de dies i de mesos. En aquest cas, per culpa de la pandèmia, ha estat d'anys.

Al disc, i a la teva obra en general, hi ha poemes musicats. La poesia forma part de la teva lectura habitual o del procés de feina?

Formen part de la lectura que em dona plaer, i del meu interès per la descoberta del nostre país a través de l'escriptura dels poetes al llarg dels segles. Aquesta pràctica em proporciona molts dels camins que puc recórrer per posar-hi músiques.

Josep Tero Foto: Juan Miguel Morales

Quan llegeixes i trobes un poema que t'interessa, te'l guardes?

Suposo que ara parles del món de la musa. Hi ha poetes que truquen insistentment allà on em trobi i em demanen que els musiqui. I de vegades, per fer-los contents, em poso a buscar algun poema seu que m'emocioni. Això m'acaba de passar.

Qui et truca?

Em truquen Jordi de Sant Jordi o la trobairitz occitana que apareix en aquest disc. Saben que moriran menys i que són mereixedors d'un reconeixement en forma de cançó.

Has citat els dos poetes que has musicat per al nou disc. Com els has reconegut?

El disc inclou una nova versió de la cançó "Si ella estimés mon cant", adaptada per Alfred Badia, que ja vaig incloure al disc *D'un mateix mar* (Temps Record, 2014), d'una trobairitz occitana anònima del segle XII. Ara l'he revisat, i l'actriu Carme Callol i jo el recitem damunt el piano de **Ferran Martínez**. De Jordi de Sant Jordi he musicat "L'enuig", traduït de l'occità al català estàndard per Carles Duarte. Des de València, que llavors era la gran capital de la nostra cultura, va ser l'últim poeta important que es va mantenir fidel a la manera de fer dels trobadors.

Josep Tero Foto: Juan Miguel Morales

Què defineix millor les teves cançons, la sonoritat o el missatge?

Les dues coses. L'una sense l'altra no tindrien cap valor. Comencem pel títol. Fugir i salvar-se és una constant en la història, com ara en el cas d'Ucraïna. I al nostre país s'ha produït moltes vegades. És el relat d'haver de fugir de casa teva i cercar una altra casa fora del teu territori natural.

El disc respira mediterraneïtat, com tota la teva obra. La Mediterrània és la 'mare pàtria' dels catalans?

En un moment de la nostra història, sí. Els noucentistes ho van resoldre molt bé. La nostra identitat natural forma part de la identitat natural de tots els països de la Mediterrània, que sense Grècia no existiria. Anant pel món occidental es veu que els edificis més nobles estan inspirats en l'hel·lenisme.

Et refereixes a parlaments, teatres, biblioteques?? Per exemple el TNC?

Sí, però en aquest cas és de molt poca qualitat! Qualsevol teatre de Grècia de fa 2.800 anys té una acústica a l'aire lliure que no pot aconseguir cap espai tancat, i menys si l'ha plantejat un arquitecte que no sap res de sonoritat. El TNC és un gran disbarat!

EXPULSAT D'UN MONESTIR

Fa 50 anys que fas cançons. Com valors la teva trajectòria musical?

El meu inici va ser uns quants anys abans de gravar el primer àlbum, *Batecs d'ocells* (Picap, 1986). Amb dues noies de l'Empordà, **Pilar Heras** i **Eugènia Sala**, l'any 1973 vam crear un muntatge a partir de cançons de **Moustaki** que jo havia traduït. Ens van acompanyar músics com **Joan Farrerós**, **Alfons Gumbau** i **Anton Rigau** (germà d'**Irene Rigau**), que és qui em fa el grafisme dels discos. Faig un bon balanç dels 50 anys, perquè he après moltes coses que em fan estar a gust amb mi mateix. M'han passat coses increïbles i, per què no dir-ho, de vegades també m'he sentit menys-preat. No he trepitjat Catalunya Ràdio ni TV3. Si ara em convidessin no sabria ni per quina porta entrar-hi.

Quines són les coses més increïbles?

Viatjant he anat coneixent món. La meva curiositat m'ha permès una sèrie d'estades a diversos indrets de la Mediterrània que m'han marcat el camí a seguir. Per exemple, quan vaig ser al mont Atos, al nord de Grècia, i em van fer fora d'un monestir.

Què va passar?

Vaig anar al monestir ortodox d'Íbiron a escoltar una dodecafonia interpretada pel cor de monjos. Estava parlant amb el prior, que era francòfon. Per tant, parlàvem en francès, la meva segona llengua. En un moment determinat em va preguntar d'on era i, com que ja feia estona que conversàvem i havíem generat un clima de confiança, li vaig dir que era català. Però aquí es va frenar

el món sencer. No va dir res, només va aixecar el braç i em va assenyalar la porta per on havia entrat. Em va fer fora. Vaig haver de dormir sota les estrelles sentint els udols dels llops.

Josep Tero Foto: Juan Miguel Morales

Quin va ser el motiu de l'expulsió?

La causa caldria buscar-la fa set segles, en temps dels almogàvers. Després de defensar Constantinoble i de ser recompensats, van ser traïts i molts d'ells, entre els quals hi havia Roger de Flor, van ser assassinats. La història va ser ben explicada per Ramon Muntaner i alguns escriptors grecs. Els almogàvers van venjar-se i van causar moltes destrosses.

Però la història no acaba aquí...

No. Vaig explicar públicament el que m'havia passat, i quan Joaquim Nadal va ser el conseller d'Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya va pagar la reconstrucció de la Torre del Tresor de Vatopedi, un dels monestirs més antics del mont Atos i que els almogàvers van acabar destrossant el 1307. Ara, els catalans ja hi som ben rebuts.

LA SUPERVIVÈNCIA D'UN POBLE

Ets gaire previsor a l'hora de treballar?

Sí, i tant! Ja tinc material per fer dos discos més. Però han de tenir el seu temps, espero poder-los fer.

Sempre has estat interessat en la llengua. Com veus la pervivència del català?

Hi ha una guerra contra els Països Catalans. Ens volen matar, i està claríssim. El noble francès Simó IV de Montfort va començar a liquidar el poble occità al segle XII. Aquesta guerra s'ha traslladat ara contra els Països Catalans. Volen fer desaparèixer la nostra cultura i fins i tot poden ser capaços d'estomacar-nos si anem pel carrer reivindicant que el món sigui millor.

Josep Tero Foto: Juan Miguel Morales

Creus que la reacció de la classe política està a l'alçada de les circumstàncies?

No! En el món polític català hi ha persones en qui es pot confiar, però en general no han sabut resoldre la nostra supervivència. Crec que hem de tenir confiança en nosaltres mateixos i saber-nos reorganitzar. Volem morir com a poble? Jo no, i faré tot el que pugui per què això no passi.

De la música que es fa a Catalunya hi ha algun artista que t'interessi?

Hi ha molt poques coses que m'emocionin. Sembla que el món occidental hagi de ser tot igual, i el que es fa aquí és una còpia del que es fa en altres indrets. I pel que fa a la nostra llengua falta més compromís, perquè si no ens n'anirem a la merda. Es graven molts discos, però la quantitat no fa la qualitat.

Què penses de Rosalia?

Rosalia canta en castellà, i una cançó en català és l'almoïna a la qual ja ens han acostumat molts altres. Quina lectura n'hem de fer? Que el català no serveix per triomfar?